

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
PAOLA MENGOZZIJA
od 30. travnja 2014.¹

Predmet C-338/13

Marjan Noorzia

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Verwaltungsgerichtshof (Austrija))

„Pravo na spajanje obitelji – Direktiva 2003/86/EZ – Članak 4. stavak 5. – Odredba nacionalnog prava kojom se propisuje da su sponzor i njegov/njezin supružnik već navršili 21 godinu prije podnošenja zahtjeva za spajanje obitelji“

1. „Brak se može sklopiti samo uz slobodan i potpun pristanak osoba koje stupaju u brak.“ Tako glasi članak 16. stavak 2. Opće deklaracije o ljudskim pravima².

2. Prethodnim pitanjem, koje je postavio austrijski Verwaltungsgerichtshof, Sud je prvi put pozvan da zauzme stav o odredbi sadržanoj u Direktivi 2003/86/EZ³ o pravu na spajanje obitelji, čiji je poseban cilj sprečavanje prisilnih brakova, tj. brakova u kojima barem jedan od supružnika stupa u brak bez davanja svojeg slobodnog i potpunog pristanka jer je podvrgnut oblicima fizičke ili psihičke prisile, poput na primjer prijetnje ili drugih oblika emotivnog ili, u ozbiljnijim slučajevima, fizičkog zlostavljanja⁴.

3. Fenomen prisilnih brakova u Europi praksa je koja se odvija u tajnosti, ali nije zato i zanemariva⁵. Upravo je s ciljem ograničavanja tog fenomena, koji uzrokuje strašne povrede temeljnih ljudskih prava, posebno žena, u Direktivu 2003/86 uvedena odredba čije tumačenje od Suda traži nacionalni sud.

4. Međutim, kao što će se vidjeti u nastavku, u ovom slučaju opravdanu težnju za ostvarenjem tog cilja valjat će pomiriti sa zahtjevima koji proizlaze iz prava na poštovanje obiteljskog života parova koji nisu oženjeni pod prisilom.

1 – Izvorni jezik: talijanski

2 – Opća deklaracija o ljudskim pravima, usvojena 10. prosinca 1948. Rezolucijom 217 A(III) Opće skupštine Ujedinjenih naroda; Vidjeti također, u istom smislu, članak 23. stavak 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

3 – Direktiva Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji (SL L 251, str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 70.)

4 – Prisilni brakovi mogu se razlikovati od dogovorenih brakova u kojima obitelji dvaju supružnika imaju prevladavajuću ulogu u dogovaranju braka, ali u kojima je konačan izbor u pogledu sklapanja braka naposljetku na supružnicima. Međutim, linija koja dijeli dogovoreni od prisilnog braka često je prilično nejasna.

5 – Iz odgovora većine vlada država članica u javnoj raspravi o pravu na spajanje obitelji provedenoj 2012. (vidjeti http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/public-consultation/2012/consulting_0023_en.htm) proizlazi da ima malo statističkih podataka o razmjerima fenomena prisilnih brakova u Europskoj uniji. Međutim, u istraživanjima provedenima primjerice u Ujedinjenoj Kraljevini procjenjuje se da je broj prijavljenih slučajeva prisilnih brakova u 2009. između 5000 i 8000 samo u toj državi članici. U Njemačkoj je, s druge strane, 2008. zabilježeno više od 3400 slučajeva.

I – Pravni okvir

A – *Europska konvencija o ljudskim pravima*

5. Prema članku 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: EKLP)⁶, naslovljenom „Pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života“:

„1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je to u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

B – *Pravo Unije*

6. Prema članku 7. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), naslovljenom „Poštovanje privatnog i obiteljskog života“:

„Svatko ima pravo na poštovanje svojeg privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja.“

7. Direktivom 2003/86 utvrđuju se uvjeti za ostvarivanje prava na spajanje obitelji koja imaju državljani trećih država koji zakonito borave na području država članica. U skladu s uvodnom izjavom 2. navedene direktive, njom se poštuju temeljna prava, a osobito pravo na poštovanje obiteljskog života, sadržano u brojnim instrumentima međunarodnog prava, među kojima posebno u navedenom članku 8. EKLP-a i članku 7. Povelje.

8. Člankom 4. Direktive 2003/86 definira se krug ljudi, članova obitelji sponzora, koji mogu ostvariti boravišnu dozvolu na temelju spajanja obitelji. Prema stavku 1. točki (a) tog članka, među tim je osobama i sponzorov supružnik.

9. Istim člankom 4. stavkom 5. Direktive 2003/86 propisano je sljedeće:

„Da bi se osigurala bolja integracija i spriječili prisilni brakovi, države članice mogu tražiti od sponzora i njegovog/njezinog supružnika da budu određene minimalne dobi, a najviše 21 godinu, prije nego što im se supružnik može pridružiti.“

C – *Nacionalno pravo*

10. Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz (Zakon o nastanu i boravištu stranaca)⁷ predviđa da pod određenim uvjetima nadležne austrijske vlasti dodjeljuju boravišnu dozvolu članovima obitelji državljana trećih država. Prema članku 2. Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz, članovi obitelji definirani su u smislu tog zakona kao „supružnik [...], isto tako i registrirani partneri; supružnici i registrirani partneri moraju navršiti 21 godinu na dan podnošenja zahtjeva [...].“

II – Činjenice, glavni postupak i prethodno pitanje

11. M. Noorzia, tužiteljica u glavnom postupku, afganistanska je državljanka rođena 1. siječnja 1989.

6 – Konvencija potpisana u Rimu 4. studenoga 1950.

7 – BGBl. I, 100/2005, kako je izmijenjen i objavljen u BGBl. I, 111/2010.

12. Dana 3. rujna 2010. M. Noorzia podnijela je Austrijskom veleposlanstvu u Islamabadu (Pakistan) zahtjev za dobivanje boravišne dozvole u svrhu spajanja obitelji sa svojim suprugom, rođenim 1. siječnja 1990., također afganistanskim državljaninom koji živi u Austriji.

13. Odlukom od 9. ožujka 2011. Bundesministerin für Inneres (austrijska ministrica unutarnjih poslova), tuženik u glavnom postupku, odbila je zahtjev za spajanje obitelji. U svojoj odluci austrijske vlasti opravdale su odbijanje zahtjeva činjenicom da, iako je suprug M. Noorzije navršio 21 godinu prije donošenja odluke o odbijanju zahtjeva za spajanje obitelji, prema austrijskom pravu trenutak koji je odlučujući za određivanje dobne granice trenutak je podnošenja zahtjeva, a ne onaj donošenja odluke. Stoga je, s obzirom na to da suprug nije navršio 21 godinu u trenutku podnošenja zahtjeva za spajanje obitelji, poseban uvjet za valjano podnošenje zahtjeva ostao neispunjen.

14. M. Noorzia osporila je odluku i predmet je upućen sudu koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku.

15. Navedeni sud primjećuje prije svega da u članku 4. stavku 5. Direktive 2003/86 nije jasno navedeno je li, u svrhu određivanja dobne granice navedene u njemu, koju države članice mogu utvrditi kako bi se supružnik mogao pridružiti sponzoru, odlučujući trenutak odluke vlasti ili trenutak stvarnog ulaska na državno područje države članice, ili je to neki drugi trenutak. Sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku nadalje primjećuje da je austrijski zakonodavac izričito naveo da minimalna dob od 21 godinu predstavlja formalnu pretpostavku za izdavanje boravišne dozvole za spajanje obitelji, da ta pretpostavka mora biti ispunjena u trenutku podnošenja zahtjeva za spajanje obitelji i da neispunjenje te pretpostavke ima za posljedicu odbijanje zahtjeva bez mogućnosti ikakvog oblika „popravka“, kao posljedice navršavanja minimalne dobi tijekom postupka.

16. U tim okolnostima, sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku postavlja pitanje usklađenosti sporne odredbe austrijskog prava s odredbom članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86. Navedeni sud smatra da su moguća dva različita tumačenja sporne odredbe. S jedne strane, formulacija navedene odredbe upućivala bi na tumačenje prema kojem odlučujući trenutak za dosezanje dobne granice predviđene u toj odredbi mora biti trenutak izdavanja dozvole od strane nadležnih tijela, a ne onaj podnošenja zahtjeva. Ako odredbu Direktive treba tumačiti u tom smislu, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku, odredba austrijskog prava može biti neusklađena s Direktivom 2003/86. S druge strane, međutim, prema sudu koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku, analiza razloga sporne odredbe može dovesti do drukčijeg tumačenja koje za posljedicu može imati usklađenost nacionalne odredbe s navedenom direktivom.

17. S obzirom na prethodna razmatranja sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku je rješenjem od 29. svibnja 2013. odlučio prekinuti postupak u tijeku pred njim i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Trebaju li članak 4. stavak 5. Direktive [2003/86] tumačiti na način da se protivi odredbi [nacionalnog prava] koja propisuje da supružnici i registrirani partneri trebaju navršiti 21 godinu već u trenutku podnošenja zahtjeva da bi ih se moglo smatrati članovima obitelji koji ispunjavaju uvjete za spajanje?“

III – Postupak pred Sudom

18. Sud je zaprimio zahtjev za prethodnu odluku 20. siječnja 2013. Pisana očitovanja podnijele su M. Noorzia, austrijska i grčka vlada te Komisija.

IV – Pravna analiza

A – Uvodna očitovanja

19. Prethodno pitanje koje je nacionalni sud uputio Sudu odnosi se na tumačenje članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 o pravu na spajanje obitelji.

20. U tom pogledu, valja prije svega istaknuti da pravo na spajanje obitelji, priznato i uređeno Direktivom 2003/86, predstavlja poseban vid prava na poštovanje obiteljskog života, koje pak predstavlja temeljno pravo sadržano u članku 8. EKLP-a i u članku 7. Povelje i kao takvo je zaštićeno u pravnom sustavu Europske unije⁸.

21. Neposredan odnos između temeljnog prava na poštovanje obiteljskog života i prava na spajanje obitelji prepoznat je posebno i u uvodnoj izjavi 2. Direktive 2003/86, navedenoj u gornjoj točki 7.

22. Tako je u tom kontekstu Sud izričito potvrdio da se odredbe Direktive 2003/86 moraju tumačiti s obzirom na temeljna prava i, posebno, pravo na poštovanje obiteljskog života koje je sadržano i u EKLP-u i u Povelji⁹.

23. Sud je osim toga istaknuo da se Direktivom 2003/86 i posebno njezinim člankom 4. stavkom 1. državama članicama nameću točne pozitivne obveze, koje odgovaraju jasno definiranim subjektivnim pravima, koje zahtijevaju od njih da, u slučajevima predviđenima Direktivom, odobre spajanje obitelji određenim članovima obitelji sponzora bez mogućnosti korištenja margine prosudbe¹⁰.

24. U tom pogledu, iz sudske prakse proizlazi da odobrenje spajanja obitelji predstavlja opće pravilo i da se stoga mogućnost postavljanja uvjeta za ostvarivanje prava na spajanje obitelji, koja se Direktivom 2003/86 priznaje državama članicama, mora tumačiti restriktivno¹¹.

25. Sud je, osim toga, istaknuo da države članice ne mogu koristiti eventualno diskrecijsko pravo koje im je priznato na način koji bi ugrozio postizanje cilja Direktive 2003/86, koji se ponajprije sastoji u podupiranju spajanja obitelji i njegovom korisnom učinku¹².

26. Osim toga, prema mišljenju Suda, iz članka 17. Direktive 2003/86, kojim se propisuje da u slučaju odbijanja zahtjeva za spajanje obitelji „države članice uzimaju u obzir prirodu i čvrstoću obiteljskih odnosa osobe, trajanje njezinog boravišta u državi članici i postojanje obiteljskih, kulturnih i socijalnih veza s njegovom/njezinom državom porijekla“, proizlazi da su države članice podvrgnute obvezi individualizacije pri ispitivanju zahtjeva za spajanje obitelji¹³.

27. Na prethodno pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku treba odgovoriti s obzirom na prethodno navedena načela izražena u sudskoj praksi.

8 — Presuda Parlament/Vijeće (C-540/03, EU:C:2006:429, t. 52. i navedena sudska praksa)

9 — Presuda Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, t. 44.)

10 — Presude Parlament/Vijeće (EU:C:2006:429, t. 60.) i Chakroun (EU:C:2010:117, t. 41.)

11 — Presude Parlament/Vijeće (EU:C:2006:429, t. 60.) i Chakroun (EU:C:2010:117, t. 41.); Vidjeti, u tom pogledu, u odnosu na mogućnost predviđenu člankom 7. stavkom 1., početkom i točkom (c) Direktive 2003/86, točku 43. presude Chakroun.

12 — Presuda Chakroun (EU:C:2010:117, t. 43.)

13 — Presuda Chakroun (EU:C:2010:117, t. 48.)

B – O prethodnom pitanju

28. Svojim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku u biti traži od Suda da utvrdi treba li se članak 4. stavak 5. Direktive 2003/86 tumačiti tako da predstavlja zapreku nacionalnoj odredbi kojom se propisuje da minimalnu životnu dob koju, sukladno toj odredbi, države članice mogu zahtijevati od sponzora i njegova/njezina supružnika kako bi se supružnik mogao pridružiti sponzoru, oboje nužno moraju dosegnuti u trenutku podnošenja zahtjeva za spajanje obitelji.

29. Zahtjev za prethodnu odluku obrazlaže se činjenicom da se, s jedne strane, u članku 4. stavku 5. Direktive 2003/86 izričito ne navodi trenutak u kojem sponzor i njegov/njezin supružnik moraju dosegnuti minimalnu životnu dob propisanu u tom članku i s druge strane, činjenicom da prema odredbi austrijskog prava kojom se preuzima navedena direktiva austrijska nadležna tijela mogu odbiti zahtjev koji je podnesen prije nego što su jedan ili oba supružnika dosegnuli navedenu dobnu granicu, čak i ako su oboje prešli tu granicu u trenutku donošenja odluke o zahtjevu za spajanje obitelji.

30. Pitanje koje je sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku postavio Sudu u zahtjevu za prethodnu odluku podrazumijeva, dakle, razjašnjenje trenutka u kojem, u smislu članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86, mora biti dosegnuta minimalna dob od najviše 21 godinu, propisana tim člankom. Stoga valja dati tumačenje navedene odredbe.

1. Tumačenje članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86

31. Iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da se, za potrebe tumačenja odredbe prava Unije, mora voditi računa ne samo o formulaciji odredbe već i o kontekstu i ciljevima koji se žele postići propisom kojeg je ona dio¹⁴. Stoga valja nastaviti s doslovnim, teleološkim i sistematskim tumačenjem članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86.

a) Doslovno tumačenje

32. U zahtjevu za prethodnu odluku nacionalni sud koji je uputio zahtjev tvrdi da je iz same formulacije članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 jasno da se navedena odredba treba shvatiti u smislu da je trenutak u kojem mora biti dosegnuta dobna granica predviđena u toj odredbi trenutak izdavanja boravišne dozvole od strane nadležnih tijela, a ne trenutak podnošenja zahtjeva za spajanje obitelji.

33. Slažem se s analizom suda koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku, prema kojoj formulacija sporne odredbe ide u prilog tumačenju iz kojeg proizlazi da odlučujući trenutak za doseganje dobne granice ne može biti onaj u kojem se podnosi zahtjev za spajanje obitelji.

34. Naime, time što se člankom 4. stavkom 5. Direktive 2003/86 državama članicama daje mogućnost da odrede dobnu granicu koja se mora dosegnuti „prije nego“¹⁵ što im se supružnik može pridružiti, pretpostavlja se da ta granica mora biti dosegnuta u trenutku u kojem se supružnik može pridružiti sponzoru, tj. u trenutku prihvaćanja zahtjeva za boravišnu dozvolu u svrhu spajanja obitelji od strane nadležnih tijela. Doista, supružnik se može pridružiti sponzoru tek od trenutka kada je zahtjev prihvaćen, a ne prije toga.

14 — Presuda Koushkaki (C-84/12, EU:C:2013:862, t. 34. i navedena sudska praksa)

15 — U talijanskoj verziji te odredbe upotrebljava se izraz „jer“ u smislu „kako bi“.

35. Takvo doslovno tumačenje članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 u talijanskoj verziji potvrđuje se i u ostalim jezičnim verzijama iste odredbe. Naime, i u francuskoj, engleskoj, njemačkoj i španjolskoj verziji sporne odredbe upućuje se na činjenicu da se *dosezanje* minimalne životne dobi mora dogoditi prije nego što se supružnik *može pridružiti*¹⁶ sponzoru, a ne prije podnošenja zahtjeva¹⁷. Takvo upućivanje na mogućnost¹⁸ pridruživanja supružnika sponzoru pokazuje da je odlučujući trenutak onaj u kojem se zahtjev prihvaća.

36. Doslovno tumačenje odredbe dovodi stoga do zaključka da je trenutak u kojem sponzor i njegov supružnik moraju navršiti minimalnu životnu dob prema spornoj odredbi onaj u kojem se supružnik može pridružiti sponzoru. Iz toga proizlazi da taj trenutak ne može odgovarati trenutku podnošenja zahtjeva za spajanje obitelji jer se, kako je to primijetio i sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku, u tom trenutku supružnik još ne može pridružiti sponzoru, uslijed čekanja nužne analize nadležnih tijela o tome jesu li ispunjeni uvjeti za dopuštanje spajanja obitelji.

b) Teleološko tumačenje

37. Sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku tvrdi, međutim, da bi teleološko tumačenje članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 moglo imati drukčiji ishod.

38. Navedeni sud zapravo tvrdi da bi za postizanje cilja sprečavanja prisilnih brakova prikladnije bilo tumačenje članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 na način da je trenutak u kojem mora biti dosegnuta utvrđena dobna granica onaj u kojem se podnosi zahtjev za spajanje obitelji. Nacionalni sud, štoviše, tvrdi da je rizik zaključivanja prisilnih brakova veći ako se supružnicima dopusti da imaju manje od 21 godinu u trenutku podnošenja zahtjeva nego u slučaju da to nije moguće.

39. Austrijska i grčka vlada dijele taj pristup i tvrde da bi tumačenje sporne odredbe prema kojem se navršena 21 godina mora zahtijevati već u trenutku podnošenja zahtjeva ne samo omogućilo bolje ostvarivanje cilja sprečavanja prisilnih brakova već bi i jamčilo poštovanje i načela jednakog postupanja – jer bi se osiguralo jednako postupanje prema svim podnositeljima zahtjeva koji se kronološki nalaze u istoj situaciji, čineći nevažnom činjenicu da se dobna granica može dosegnuti tijekom postupka – i načela pravne sigurnosti, jer bi se podnositelji zahtjeva zaštitili od bilo kakvog mogućeg diskriminatornog postupanja nadležnih tijela.

40. Nema sumnje da je razlog uvođenja, člankom 4. stavkom 5. Direktive 2003/86, mogućnosti propisivanja minimalne životne dobi sprečavanje prisilnih brakova. U tom pogledu, smatram da se vjerojatno općenito sa starijom životnom dobi može podrazumijevati i veći stupanj zrelosti koji teoretski može pomoći osobi o kojoj je riječ da se odupre pritiscima kojima je izložena da sklopi prisilan brak i eventualno je potaknuti da potraži pomoć.

41. Međutim, držim da analiza usmjerena na utvrđivanje je li to doista slučaj mora nužno biti individualizirana u odnosu na posebne okolnosti svake pojedine situacije. Nadalje, ne mogu ne primijetiti kako se u europskom civilnom društvu izražavaju sumnje u stvarne učinke koje propisivanje dobne granice za odobrenje spajanja obitelji ima na sprečavanje prisilnih brakova¹⁹.

16 — Tako se u francuskoj verziji članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 propisuje da „le regroupant et son conjoint aient *atteint* un âge minimal (...) anant que le conjoint *ne puisse rejoindre* le regroupant“; engleskom verzijom propisuje se da „the sponsor and his/her spouse (...) *be* of a minimum age (...) before the spouse *is able* to join him/her“; u njemačkoj verziji propisano je da „der Zusammenführende und sein Ehegatte ein Mindestalter *erreicht* haben müssen (...) bevor der –ehegatte dem Zusammenführenden *nachreisen darf*“; španjolskom verzijom propisuje se da „el reagrupante y su cónyuge hayan *alcanzado* una edad mínima (...) antes de que el cónyuge *pueda reunirse* con el reagrupant“ (moje isticanje).

17 — Vidjeti, s druge strane, stavak 6. istog članka. Vidjeti prethodno navedene točke 53. i 54.

18 — Na francuskom „*puisse rejoindre*“, na engleskom „*able to join*“, na njemačkom „*nachreisen darf*“, na španjolskom „*pueda reunirse*“.

19 — Određeni broj predstavnika europskog civilnog društva, koji su sudjelovali u javnoj raspravi o pravu na spajanje obitelji pokrenutoj od strane Komisije i spomenutoj u gornjoj bilješci 5., zapravo je istaknuo nedostatak podataka o učinkovitosti propisivanja minimalne dobi za spajanje obitelji u odnosu na sprečavanje prisilnih brakova, čime dovode u veliku sumnju učinkovitost tog propisivanja.

42. Ono što je s druge strane ipak sigurno jest to da propisivanje dobne granice za dopuštanje spajanja obitelji ima izravan učinak na ostvarivanje prava na spajanje obitelji od strane obitelji mladih supružnika čiji je brak iskren i neprisilan. Naime, odredba poput sporne odredbe nacionalnog prava, prema kojoj se, sukladno Direktivi 2003/86, bez razlike i bez individualizirane analize ostvarivanje prava na spajanje obitelji podvrgava doseganju određene dobne granice, sprečava ostvarivanje tog prava onima koji su se oženili iskreno i bez prisile, ali još nisu dosegli propisanu dob.

43. Iz prethodnih razmatranja slijedi da, pri tumačenju članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86, cilj ograničavanja prisilnih brakova, koliko god bio opravdan i svrhovit, mora imati protutežu u pravu parova oženjenih bez prisile da ostvare svoje pravo na spajanje obitelji, koje izravno proizlazi iz prava na poštovanje njihovog obiteljskog života, sadržanog u članku 8. EKLJP-a²⁰ i članku 7. Povelje²¹.

44. Nadalje, iz sudske prakse navedene u gornjim točkama 24. i 25. proizlazi, s jedne strane, da u sustavu stvorenom Direktivom 2003/86 odobrenje spajanja obitelji predstavlja opće pravilo i da se stoga uvjeti koje države članice mogu zahtijevati za ostvarivanje prava na takvo spajanje moraju tumačiti restriktivno te, s druge strane, da se sama Direktiva mora tumačiti sukladno njezinu općem cilju – koji je podupiranje, a ne sprečavanje spajanja obitelji – kao i na način kojim se jamči njezina učinkovitost.

45. S obzirom na ta razmatranja, smatram da je tumačenje članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 prema kojem se zahtijeva navršavanje 21 godine kako bi se podnio zahtjev za spajanje obitelji manje usklađeno s ciljevima koji se žele postići Direktivom od tumačenja iste odredbe prema kojem se, s druge strane, dopušta podnošenje zahtjeva prije doseganja navedene granice i dobivanje boravišne dozvole u slučaju kada je tako utvrđena granica dosegnuta u trenutku donošenja odluke nadležnog tijela o zahtjevu za spajanje obitelji.

46. Naime, to drugo tumačenje, iako se njime jamči učinkovitost odredbe usmjerene na sprečavanje prisilnih brakova, istodobno promiče spajanje obitelji, izbjegavajući formalističko tumačenje odredbe koje je prepreka tom ostvarivanju.

47. U tom pogledu, čini mi se da se moraju odbaciti argumenti austrijske i grčke vlade koji se odnose na načelo jednakog postupanja i načelo pravne sigurnosti. Naime, činjenica da se dopušta doseganje dobne granice i nakon podnošenja zahtjeva, prema mojem mišljenju, ne može uzrokovati nikakvu diskriminaciju niti stvarati ikakvu pravnu nesigurnost. U tom pogledu, valja podsjetiti da, u svakom slučaju, prema članku 5. stavku 4. Direktive 2003/86 nadležna tijela moraju donijeti odluku o zahtjevu za spajanje obitelji „čim je prije moguće, a u svakom slučaju ne kasnije od devet mjeseci od datuma podnošenja zahtjeva“. Propisivanjem takvog vremenskog ograničenja za obradu zahtjeva stoga se isključuje svaka pravna nesigurnost.

48. Konačno, valja istaknuti i da je člankom 4. stavkom 5. Direktive 2003/86 izričito propisan još jedan cilj zbog kojega se državama članicama omogućuje određivanje minimalne životne dobi za ostvarivanje prava na spajanje obitelji, odnosno cilj osiguranja bolje integracije. U vezi s tim, međutim, ističem da ni sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku ni stranke koje su dostavile svoje primjedbe Sudu nisu u tom pogledu zauzeli stav. To je možda uvjetovano činjenicom da se, u okviru predmetne odredbe, taj cilj shvaća kao sekundaran u odnosu na onaj sprečavanja prisilnih brakova.

20 — Sud je prepoznao potrebu uzimanja u obzir prava na poštovanje obiteljskog života prema članku 8. EKLJP-a u slučaju autentičnog braka u presudi Akrich (C-109/01, EU:C:2003:491, t. 58.).

21 — U tom smislu, značajna je presuda Supreme Court of the United Kingdom od 12. listopada 2011., u predmetu Quila [2001] UKSC 45, u kojem je navedeni Sud proglasio nezakonitom mjeru kojom se u Ujedinjenoj Kraljevini propisalo povišenje životne dobi za provedbu spajanja obitelji s 18 na 21 godinu, kao sredstvo borbe protiv prisilnih brakova, smatrajući takvu mjeru neproporcionalnim zadiranjem u pravo na poštovanje obiteljskog života predviđeno člankom 8. EKLJP-a. Supreme Court je u biti smatrao da je cilj sprečavanja prisilnih brakova opravdan, ali da mjera nije proporcionalna s obzirom na nedostatne dokaze u pogledu učinkovitosti sporne mjere i s obzirom na činjenicu da je bilo očito da je sporna mjera zadirala u pravo na spajanje obitelji parova čiji brak nije bio prisilan.

49. Neovisno o tome, napominjem kako se čini da se navođenje takvog cilja temelji na ideji da bi integracija u društvo države članice koja prima sponzorovog supružnika mogla biti jednostavnija kad bi supružnik bio zreliji, zahvaljujući činjenici da je dosegno određenu životnu dob. Ne ulazeći u bit tog mogućeg razloga za odredbu, ipak smatram da to ni na koji način ne umanjuje zaključak da je tumačenje članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 prema kojem se dobna granica može dosegnuti u trenutku pridruživanja supružnika, a ne u trenutku podnošenja zahtjeva, više u skladu s ostvarivanjem općih ciljeva Direktive.

50. U tom pogledu, dodatno ističem da bi, s jedne strane, produljena razdvojenost članova obitelji mogla u stvarnosti imati negativan učinak na integraciju s obzirom na to da bi takvom razdvojenosti mogle oslabjeti obiteljske veze. S druge strane, i u svakom slučaju, pri ocjeni sposobnosti integracije sponzorovog supružnika, uvjetovane životnom dobi, ne može se izostaviti analiza svakog pojedinog slučaja, koja je propisana člankom 17. Direktive s obzirom na sudsku praksu navedenu u gornjoj točki 26.

c) Sistematsko tumačenje

51. Čitanje članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 koje proizlazi iz doslovnog i teleološkog tumačenja razvijenog u prethodnim odlomcima je, prema mojem mišljenju, potkrijepljeno sistematskim tumačenjem navedene odredbe.

52. Naime, valja prije svega istaknuti da iz cjelovitog čitanja predmetne direktive proizlazi da kada je zakonodavac Unije htio uputiti na trenutak podnošenja zahtjeva, to je učinio izričito.

53. Prvi primjer s tim u vezi utvrđen je istim člankom 4. stavkom 6. Direktive 2003/86, koji slijedi iza onog u kojem se nalazi odredba koja je predmet tumačenja u konkretnom slučaju. Ta odredba, među ostalim, državama članicama daje pravo na određivanje dobne granice, iako ne najniže, nego najviše, u odnosu na ostvarivanje prava na spajanje obitelji. U navedenom stavku zakonodavac Unije propisao je da u određenim okolnostima „države članice mogu tražiti da *zahtjevi* u vezi sa spajanjem obitelji maloljetne djece budu *podneseni prije dobi* od 15 godina“²².

54. Stoga valja zaključiti da je u tom stavku, za razliku od prethodnog stavka koji je predmet tumačenja u konkretnom slučaju, zakonodavac Unije izričito naveo da u njemu propisana dobna granica mora biti dosegnuta prije trenutka podnošenja zahtjeva za spajanje obitelji.

55. Na isti način, u članku 7. stavku 1. Direktive 2003/86, kada se propisuje da države članice mogu tražiti od osobe koja je podnijela zahtjev dostavljanje dokaza o ispunjenju niza uvjeta u odnosu na sponzora, zakonodavac izričito upućuje na trenutak „kada je podnesen zahtjev za spajanje obitelji“.

56. Iz ovih razmatranja proizlazi da bi zakonodavac Unije, da je želio da minimalna životna dob predviđena u stavku 5. članka 4. Direktive 2003/86 mora biti dosegnuta u trenutku podnošenja zahtjeva, to posebno naveo u samoj odredbi. Budući da to nije učinio, valja dati prednost tumačenju prema kojem trenutak u kojem mora biti dosegnuta navedena dobna granica ne odgovara trenutku podnošenja zahtjeva, već trenutku u kojem se supružnik može pridružiti sponzoru, odnosno trenutku prihvaćanja zahtjeva.

57. I austrijska i grčka vlada tvrde da dosezanje minimalne životne dobi predviđene u članku 4. stavku 5. Direktive 2003/86 predstavlja formalni uvjet za podnošenje zahtjeva za spajanje obitelji. Grčka vlada posebno tvrdi da trenutak u kojem mora biti dosegnuta dobna granica proizlazi iz odredbe članka 5. stavka 2. Direktive 2003/86, u kojem se propisuje da se zahtjevu za spajanje obitelji moraju

22 — Moje isticanje

priložiti dokumentirani dokazi o obiteljskom odnosu i udovoljavanju uvjetima utvrđenima, među ostalim, u članku 4. te direktive. Prema grčkoj vladi, iz formulacije te odredbe proizlazi da među dokumentima koji se moraju dostaviti vlastima podnositelja zahtjeva mora biti i dokaz o ostvarenoj minimalnoj dobi utvrđenoj u članku 4. stavku 5. Direktive 2003/86.

58. U tom pogledu, primjećujem, međutim, da ni iz jedne odredbe Direktive 2003/86 ne proizlazi da minimalna životna dob utvrđena u članku 4. stavku 5. Direktive 2003/86 predstavlja formalni uvjet za podnošenje zahtjeva. Posebice ne vidim kako bi se to moglo nužno zaključiti iz odredbe članka 5. stavka 2. Direktive 2003/86, prema kojoj zahtjevu treba priložiti dokaz o ispunjenju uvjeta iz članka 4. Ta odredba, čitana u vezi s člankom 4. stavkom 5. Direktive 2003/86, zapravo se može – i po mojem mišljenju mora – tumačiti tako da se zahtjevu mora priložiti dokaz da će minimalna dob biti dosegnuta u trenutku pridruživanja supružnika.

59. Austrijska vlada nadalje tvrdi da, s obzirom na to da u članku 4. stavku 5. Direktive 2003/86 nije izričito određen trenutak u kojem dobna granica mora biti dosegnuta, to ostavlja određenu diskrecijsku slobodu državama članicama, koja im, u skladu s načelom procesne autonomije, dopušta da to same odrede kako to smatraju primjerenim.

60. U tom pogledu primjećujem, s jedne strane, da se iz razmatranja iznesenih u gornjim točkama 33. do 36. može zaključiti da, zapravo, iz formulacije sporne odredbe proizlazi da trenutak u kojem dobna granica mora biti dosegnuta mora biti onaj u kojem se supružnik može pridružiti sponzoru, što isključuje mogućnost da to bude trenutak podnošenja zahtjeva.

61. S druge strane, čak i ako dopustimo da predmetna odredba ostavlja državama članicama određenu diskrecijsku slobodu u pogledu određivanja relevantnog trenutka za doseganje minimalne dobi, iz sudske prakse navedene u gornjoj točki 25. proizlazi da, ako se Direktivom 2003/86 i priznaje državama članicama određena diskrecijska sloboda, ona se ne smije ostvarivati na štetu cilja Direktive – podupiranja spajanja obitelji.

62. Prema mojem mišljenju, odredbom kojom se dopušta donošenje odluke kojom se odbija zahtjev za spajanje obitelji zbog toga što u trenutku podnošenja zahtjeva nije bila dosegnuta minimalna dob za ostvarivanje prava na spajanje obitelji, iako je tražena minimalna dob dosegnuta u trenutku donošenja te odluke, ne samo da se ne podupire spajanje obitelji nego se ono i sprečava, i to neovisno o okolnosti, koju ističe austrijska vlada, da supružnici mogu kasnije ponovno podnijeti zahtjev za spajanje obitelji.

d) Zaključak

63. Iz doslovnog, teleološkog i sistematskog tumačenja članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86 proizlazi da je trenutak, upućivanjem na koji države članice mogu sponzoru i njegovu supružniku nametnuti određenu minimalnu dob, do najviše dvadeset i jedne godine, za ostvarivanje njihovog prava na spajanje obitelji, onaj u kojem se supružnik može pridružiti sponzoru. Taj trenutak stoga ne može biti jednak onom u kojem se zahtjev za spajanje obitelji podnosi nadležnim tijelima. Iz toga slijedi da je s takvom odredbom nespojiva odredba, poput one nacionalnog prava u glavnom postupku, kojom se prihvaćanje zahtjeva za spajanje obitelji podređuje nužnom doseganju navedene minimalne dobi u trenutku podnošenja zahtjeva i kojom se stoga dopušta nadležnim tijelima da odbiju takav zahtjev ako u trenutku njegova podnošenja ta dob nije bila dosegnuta, čak i ako je dosegnuta u trenutku donošenja odluke o odbijanju samog zahtjeva.

2. Zahtjev upućen Sudu da ispita valjanost članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86

64. U svojim primjedbama M. Noorzia traži od Suda da ispita valjanost članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86. Ona tvrdi da uvjet minimalne dobi, od najmanje 21 godinu, za ostvarivanje prava na spajanje obitelji, neovisno o tome mora li on biti ispunjen na datum podnošenja zahtjeva ili na datum odobravanja spajanja, nije prikladan za sprečavanje prisilnih brakova.

65. U tom pogledu, valja podsjetiti da je prema sudskoj praksi Suda samo na sudu koji upućuje zahtjev za prethodnu odluku da odredi predmet pitanja koja namjerava uputiti Sudu. Doista, samo je i isključivo na nacionalnom sudu pred kojim je spor pokrenut i koji mora preuzeti odgovornost za buduću sudsku odluku da s obzirom na specifične okolnosti svakog pojedinog slučaja procjeni i potrebu za prethodnom odlukom kako bi mogao donijeti vlastitu odluku te relevantnost pitanja koja upućuje Sudu²³.

66. Svojim zahtjevom za prethodnu odluku sud koji je uputio zahtjev nastoji jedino dobiti tumačenje članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86. U njemu ne navodi da ima sumnji u pogledu valjanosti predmetne odredbe niti da je pred njim takvo pitanje postavljeno u glavnom postupku.

67. Dakle, s obzirom na to da članak 267. UFEU-a ne predstavlja pravno sredstvo dostupno strankama u sporu pred nacionalnim sudom, Sud ne može biti odgovoran za ocjenu valjanosti prava Unije samo zbog činjenice da je takvo pitanje pred Sudom postavila jedna od navedenih stranaka u svojim pisanim primjedbama²⁴. Sukladno tome, smatram da nije potrebno razmatrati pitanje valjanosti odredbe članka 4. stavka 5. Direktive 2003/86, koje je postavila M. Noorzia.

V – Zaključak

68. Zbog svih navedenih razloga predlažem, dakle, Sudu da na prethodno pitanje koje je postavio Verwaltungsgerichtshof odgovori kako slijedi:

Članak 4. stavak 5. Direktive 2003/86, u vezi s pravom na spajanje obitelji, predstavlja zapreku odredbi u kojoj se propisuje najmanja životna dob koju, u smislu navedene odredbe, države članice mogu zahtijevati od sponzora i njegova supružnika da bi se supružnik mogao pridružiti sponzoru i koju bilo tko od njih dvoje mora dosegnuti u trenutku podnošenja zahtjeva za spajanje obitelji, kako bi takav zahtjev mogao biti prihvaćen.

23 — Vidjeti presudu *Brünsteiner i Autohaus Hilgert*, C-376/05 i C-377/05 (EU:C:2006:753, t. 26. i navedenu sudsku praksu).

24 — Vidjeti presudu *Brünsteiner i Autohaus Hilgert* (EU:C:2006:753, t. 28. i navedenu sudsku praksu). Vidjeti u tom smislu i presudu *Melki i Abdeli*, C-188/10 i C-189/10 (EU:C:2010:363, t. 63.). Posebno u odnosu na ulogu stranaka u prethodnom postupku, vidjeti t. 80. mišljenja nezavisne odvjetnice V. Trstenjak u predmetu *VB Pénzügyi Lízing* (C-137/08, EU:C:2010:401).